

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2018 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

**ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
Πλάτωνος Πολιτεία 519c-520a**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A.** Έργο λοιπόν δικό μας των ιδρυτών της πολιτείας, είπα εγώ, είναι να αναγκάσουμε τις ιδιοφυΐες (τις εξαιρετικές φύσεις) να επιδοθούν προς το μάθημα το οποίο πριν είπαμε ότι είναι το ανώτατο, να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανέβουν εκείνο τον ανηφορικό δρόμο. Όταν όμως ανεβούν και δουν αρκετά το αγαθό, να μην τους επιτρέπουμε αυτό που τώρα επιτρέπεται.
Και ποιο πράγμα είναι αυτό; Το να μένουν συνεχώς εκεί ψηλά, είπα εγώ, και να μη θέλουν πάλι να κατεβούν προς εκείνους τους δεσμώτες ούτε να παίρνουν μερίδιο από τους κόπους και τις τιμές εκείνων (των δεσμοτών), είτε είναι μικρότερης είτε μεγαλύτερης αξίας είναι αυτές.

Έπειτα, είπε, θα αδικήσουμε αυτούς και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ θα μπορούσαν να ζουν καλύτερα;

- B.1** Για να χαρακτηρίσει ο Πλάτωνας το αγαθόν και την πορεία προς αυτό για την προσέγγισή του χρησιμοποιεί τις ακόλουθες λέξεις: **μέγιστον μάθημα, αναβήναι, ανάβασιν, αναβάντες, ἴδωσι, ἀφικέσθαι, ἰδεῖν.**

α) ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον:

- i) το αγαθόν είναι η μεγαλύτερη αξία (μέγιστον μάθημα)
ii) μπορεί ο άνθρωπος να το προσεγγίσει (ἀφικέσθαι)

β) «ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθόν» :

Ο Πλάτωνας δε διευκρινίζει τη σημασία του όρου, αν και αποτελεί το βασικότερο στοιχείο της φιλοσοφίας του. Από τους υπαινιγμούς του μπορούμε να αντιληφθούμε ότι αγαθόν είναι:

- i) το είναι και ότι διατηρεί το είναι (Δηλαδή το ον, η βαθύτερη ουσία των όντων. Όχι το «φαίνεσθαι», αλλά το «εἶναι»)
- ii) η τάξη, ο κόσμος κι η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα (Δηλαδή, το Αγαθόν είναι η οργάνωση, η ομορφιά, είναι αυτό που επιτρέπει την ύπαρξη της τάξης, της συνοχής ανάμεσα στα διαφορετικά)
- iii) η αλήθεια κι η επιστήμη (Το Αγαθό είναι το φως, είναι το μέσο που παρέχει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να ξεφύγει από την πλάνη, από το ψεύδος, και να κατακτήσει την αλήθεια, να οδηγηθεί στο δρόμο της

επιστήμης βγαίνοντας από τον κόσμο του πνευματικού σκοταδιού και της άγνοιας.)

iv) η ύψιστη αρχή κι η πηγή του όντος και της γνώσης

«ιδεῖν τε τὸ ἀγαθόν»: μπορεί ο άνθρωπος να το προσεγγίσει αλλά με τη γνώση.

γ) **«ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν» :**

Ο Πλάτωνας πολύ συχνά επιχειρεί να αποδώσει υψηλά νοήματα με μεταφορές. Εδώ η ανάβαση χρησιμοποιείται μεταφορικά για την πρόοδο που πετυχαίνει κάποιος με την παιδεία και τα αγαθά που αυτή προσφέρει. Ουσιαστικά με τη μεταφορά αυτή επανέρχεται στην αλληγορία του σπηλαίου και χαρακτηρίζει την πορεία προς το Αγαθό ως την ανάβαση από τα βάθη του σπηλαίου, την έξοδο προς το φως και τελικά τη θέαση του ύψιστου αγαθού.

Η κατάκτηση του Αγαθού είναι δύσκολη, όπως γίνεται κατανοητό από την επανάληψη του ρηματικού τύπου **ἀναβαίνω (ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες)**

Η χρήση των λέξεων που έχουν ίδια ρίζα με το ρήμα αναβαίνω δηλώνει πως η πορεία προς το αγαθόν είναι επίπονη και κοπιώδης. Πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν ἄνω και την ανάβαση χρησιμοποιούνται μεταφορικά για την παιδεία και τα αγαθά που αυτή προσφέρει.

B.2 α) νόμῳ οὗ τοῦτο μέλει ... μηχανᾶται ἐγγενέσθαι» Ο Νόμος εδώ προσωποποιείται αλλά φυσικά δεν παύει να είναι ανεπηρέαστος από προσωπικές συμπάθειες και αντιπάθειες. Ο Νόμος δεν ενδιαφέρεται για την εξασφάλιση της ευτυχίας αποκλειστικά και μόνο σε μία κοινωνική ομάδα, όποια κι αν είναι αυτή, αλλά για την εξασφάλιση της ευδαιμονίας όλου του κοινωνικού συνόλου. Η ευτυχία είναι ένα κοινωνικό αγαθό και γι 'αυτό πρέπει να το γεύονται όλοι οι πολίτες. Ταυτόσημη είναι και η αναφορά σε προηγούμενο χωρίο της πολιτείας (240b): «εμείς που θεμελιώνουμε τη νέα πολιτεία, δεν ενδιαφερόμαστε για το πώς μια τάξη θα έχει μεγαλύτερη ευδαιμονία, αλλά για το πώς θα είναι η πόλη ολόκληρη όσο γίνεται ευτυχέστερη».

Ο Σωκράτης απαντά στην αντίρρηση του Γλαύκων (πως ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων είναι αδικία) **ὅτι μέλημα του Νόμου είναι η ευημερία ὅλης της πόλης και όχι μιας κοινωνικής ομάδας. Ο Σωκράτης βλέπει το δίκαιο και το άδικο από τη σκοπιά του καλού του συνόλου και υπό το πρίσμα της σκοπιμότητας.**

Πρέπει να σημειώσουμε ότι τόσο στην αρχαία Ελλάδα όσο και αργότερα επικρατεί η άποψη ότι η ευημερία του ατόμου εξαρτάται από την ευημερία του συνόλου. Η ατομική δηλαδή ευτυχία εξαρτάται από την ευτυχία του συνόλου. Η άποψη του Πλάτωνα είναι παραπλήσια.

- β) Στη συνέχεια ο Σωκράτης εκθέτει **τους τρόπους** με τους οποίους ο Νόμος θα πραγματώσει την **ευδαιμονία** των πολιτών:

«συναρμόττων τούς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη»: Το «συναρμόττων» είναι ο πρώτος τρόπος. Αυτό σημαίνει ότι η κοινωνική συναρμογή, η δημιουργία ενός αρμονικού συνόλου, η γόνιμη και δημιουργική συνεργασία των τάξεων χωρίς εχθρικές διαθέσεις, είναι η πρώτη ασφαλής προϋπόθεση. Τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη αυτού του υψηλού στόχου θα είναι η **πειθώ** (διάλογος για τους πεπαιδευμένους πολίτες) και ο **εξαναγκασμός** (αφορά τον άπειρον παδείας ὄχλον). (κοινωνική λειτουργία)

«ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας»: Δεύτερος τρόπος είναι ο εξής : ο Νόμος θα επιβάλλει σε όλους τους πολίτες να συγείσφερουν στο γενικό καλό. Θα αναπτύξει σε όλους την κοινωνική συνείδηση έτσι ώστε ο καθένας να προσφέρει ανάλογα με τις δυνατότητές του. Η πόλη οικίζεται επειδή κανείς δεν είναι αυτάρκης παρά «πολλῶν ἐνδεής». Ἐτσι είναι απαραίτητος ο καταμερισμός της εργασίας προκειμένου να υπάρχουν οικονομικά οφέλη για όλους. Συνεπώς ο νόμος θα καλλιεργήσει σε όλους τους πολίτες την κοινωνική συνείδηση, έτσι ώστε κάθε πολίτης και κάθε τάξη να βοηθήσει στο βαθμό που μπορεί τους συμπολίτες του. (οικονομική λειτουργία)

«ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὄπη ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτός αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως»: Ο τρίτος τρόπος δηλώνεται με τη μετοχή «ἐμποιῶν». Ο Νόμος θα πλάσει ἐνάρετους και ολοκληρωμένους ανθρώπους. Δε θα επιτρέπεται σε κανένα να ασχολείται με ὅ,τι ο ίδιος επιθυμεί αλλά ο ίδιος ο Νόμος θα χρησιμοποιεί τους πολίτες για το καλό της πόλης αξιοποιώντας τις παραγωγικές δυνάμεις της πόλης. Με τον τρόπο αυτό θα συνδέσει όλα τα μέρη του κοινωνικού οργανισμού σε μια ενότητα και θα αφύρηλατήσει την κοινωνική συνοχή, τιθασεύοντας την ατομική βούληση. (παιδαγωγική και πολιτική λειτουργία)

- B.3**
1. Κέφαλο
  2. τον χορό
  3. εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί
  4. επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα
  5. την Τυραννίδα

- B.4**
- α)
ἀφικέσθαι	→	ανικανοποίητος
εἶπον	→	ρήμα
ἰδεῖν	→	ιδέα
μεταδιδόναι	→	παράδοση

- β) αγαθόν → Στη σύγχρονη εποχή τα υλικά **αγαθά** έχουν προτεραιότητα στην ζωή των περισσότερων ανθρώπων
- πόνων → Ο σωματικός **πόνος** που ένιωθε μετά την εγχείρηση ήταν αφόρητος
- φαυλότεραι → Επειδή στη σύγχρονη εποχή επικρατούν οι **φαυλότεροι** των πολιτικών, φαλκιδεύεται η δημοκρατία

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλους Ρητορική, Α' 1-2 (έκδ. του R. Kassel)

Η σχέση ρητορικής και διαλεκτικής

Γ.1 Η ρητορική είναι ανάλογη της διαλεκτικής. Γιατί και οι δυο αφορούν κάποια τέτοια (ζητήματα) τα οποία κατά κάποιον τρόπο είναι κοινά και γνωστά σε όλους και δεν ανήκουν σε καμία διακριτή επιστήμη. Γι' αυτό και όλοι με κάποιον τρόπο χρησιμοποιούν και τις δυο. Γιατί όλοι μέχρι κάποιο σημείο επιχειρούν και να εξετάσουν και να υποστηρίξουν μια υπόθεση και να απολογηθούν και να κατηγορήσουν. Άλλοι, λοιπόν, από τους πολλούς κάνουν αυτά τυχαία, ενώ άλλοι εξαιτίας της συνήθειας αυτόματα. Επειδή, όμως, είναι ενδεχόμενοι και οι δυο τρόποι, είναι φανερό ότι θα μπορούσε να δημιουργηθεί κάποιος τρόπος εφαρμογής τους. Για ποιο λόγο πετυχαίνουν το στόχο τους, άλλοι από συνήθεια και άλλοι αυτόματα, είναι δυνατόν να βρεθεί η αιτία. Όλοι, όμως, πλέον θα συμφωνούσαν ότι αυτό είναι έργο μιας τέχνης.

- Γ.2 α) άφωρισμένης → άφωρίσθη
 ὑπέχειν → ὑπόσχεσ
 πολλῶν → πλείσταις
 δρῶσιν → δρώντων

β) τά δέ τοιαῦτα ἤδη πᾶς ἂν ὁμολογήσειε(ν) / ὁμολογήσαι τεχνῶν ἔργα εἶναι.:

- Γ.3 α) **τῇ διαλεκτικῇ** : δοτική αντικειμενική στον όρο αντίστροφος
ἐξετάζειν: τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα ἐγχειροῦσιν
θεωρεῖν: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο ρήμα ἐνδέχεται
ἔργον: κατηγορούμενο μέσω του συνδετικού εἶναι στον όρο τό τοιοῦτον
- β) **Ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται**: Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση. Εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει πραγματική/αντικειμενική αιτιολογία.
- γ) **Τῶν μὲν πολλῶν** : γενική διαιρετική στο υποκείμενο οἱ μὲν
οἱ μὲν εἰκῆ : επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου, προσδιορίζει το ρήμα δρῶσιν.
ταῦτα: σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα δρῶσιν
διὰ συνήθειαν : εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας, προσδιορίζει το ρήμα δρῶσιν